

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड.

अभ्यासक्रम

संस्कृत

बी.ए. तृतीय वर्ष
सत्र पध्दती
(सत्र ५ व ६)

जून २०११

सादरकर्ता

संस्कृत अभ्यासक्रम निर्मिती मंडळ,
स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड.

नियमावली

- १) बी.ए. तृतीय वर्षातील अभ्यासक्रम हा शैक्षणिक वर्ष जून—२०११ पासून सत्र पध्दतीने लागू करण्यात येत आहे.
- २) प्रत्येक पेपर ५० गुणांचा असून बाह्यमूल्यांकनाचे ४० गुण व अंतर्गत मूल्यांकनाचे १० गुण असतील. प्रत्येक पेपरच्या पाचव्या सत्रातील अंतर्गत १० गुण लेखी स्वरूपातील असून, प्रत्येक पेपरच्या सहाव्या सत्रातील अंतर्गत १० गुण मौखिक स्वरूपातील असतील.
- ३) प्रत्येक पेपरच्या प्रश्नपत्रीकेचे स्वरूप पाच प्रश्नांचे असून प्रत्येक प्रश्न ०८ गुणांचा असेल.

— संस्कृत अभ्यास मंडळ —

संस्कृत अभ्यासक्रम
कला तृतीय वर्ष
जून २०११ पासून लागू

(सत्र पाचवे)

पेपर - IX	वेदसूक्त	५०
पेपर - X	अलंकारशास्त्र	५०
पेपर - XI	शाकुन्तलम्	५०

(सत्र सहावे)

पेपर — XII	उपनिषद् व वैदिक इतिहास	५०
पेपर — XIII	भाषाशास्त्र	५०
पेपर — XIV	स्फुटकाव्य व व्याकरण	५०

कला तृतीय वर्ष
सत्र पाचवे
पेपर -IX
वेदसूक्त

एकूण गुण- ५०

(बाह्य मूल्यमापन ४० गुण तर अंतर्गत मूल्यमापन १० गुण)

१) ऋग्वेदसूक्ते

४०

- i. अग्नि (I-१)
- ii. सवितृ (I-३५)
- iii. उषस् (I-४८)
- iv. आपः (VII-४९)
- v. पुरुष (X-९०)
- vi. वाक् (X-१२९)
- vii. श्रद्धा (X-१५१)
- viii. संज्ञान (X-१९१)

अथर्ववेदसूक्ते

- i. भूमि (XII-१, ऋचा १ ते १०)

संदर्भग्रंथ

१. ह.दा.वेलणकर ऋक्सूक्त वैजयंती
वैदिक संशोधन मंडळ प्रकाशन, पुणे.
२. ह.दा.वेलणकर ऋक्सूक्तशती
भारतीय विद्याभवन प्रकाशन, मुंबई.
३. बी.बी.चौबे द न्यू वैदिक सलेक्शन भाग I व II
भारतीय विद्याभवन प्रकाशन, मुंबई.
४. डॉ. हरिदत्त शास्त्री ऋक्सूक्त संग्रह
साहित्य भांडार, सुभाष बाजार मेरठ.
५. डॉ.रामकृष्ण आचार्य ऋक्सूक्त समुच्चय
विनोद पुस्तक मंदिर, आगरा.

कला तृतीय वर्ष
सत्र पाचवे
पेपर - X
अलंकारशास्त्र

एकूण गुण ५०

(बाह्यमूल्यांकन ४० गुण व अंतर्गत मूल्यांकन १० गुण)

अ) काव्यप्रकाश उल्लास १० (निवडक अलंकार)	१६
i. उपमा	ii. अनन्वय
iii. उत्प्रेक्षा	iv. ससन्देह
v. अतिशयोक्ति	vi. दृष्टान्त
vii. व्यतिरेक	viii. तुल्ययोगिता
ix. विभावना	x. विशेषोक्ति
xi. अर्थान्तरन्यास	xii. भ्रान्तिमान
ब) काव्यालंकार भामह(प्रथम परिच्छेद)	१६
क) काव्यसिद्धान्त	०८
i. रससिद्धान्त	
ii. रीतिसिद्धान्त	
iii. अलंकार सिद्धान्त	

संदर्भ ग्रंथ

१. श्री.कृ.अर्जुनवाडकर काव्यप्रकाश
देशमुख आणि कंपनी, पुणे.
२. श्री.कृ.अर्जुनवाडकर काव्यप्रकाश
ज्ञानमुद्रा प्रकाशन, पुणे.

३. दि.मो.हातवळणे काव्यप्रकाश
साहित्य सेवा प्रकाशन,
पुना ओरियंटल बुक हाऊस, पुणे.
४. म.म.गंगनाथ झा काव्यप्रकाश
चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी.
५. बटुकनाथ शर्मा काव्यालंकार
चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी.
६. वा.के.लेले शैलीशास्त्रज्ञ भामह
मानसन्मान प्रकाशन, पुणे.
७. डॉ.स.रा.गाडगीळ काव्यशास्त्र प्रदीप
व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
८. ग.त्र्यं.देशपांडे भारतीय साहित्यशास्त्र
पाप्युलर बुक डेपो, मुंबई.
९. म.म. पी.व्ही. काणे संस्कृत काव्यशास्त्र का इतिहास
अनु.डॉ.इंद्रचंद्र शास्त्री मोतीलाल
बनारसीदास, दिल्ली.
१०. डॉ.कृष्णकुमार अलंकारशास्त्र का इतिहास
साहित्य भण्डार, सुभाष बाजार, मेरठ.

कला तृतीय वर्ष
सत्र पाचवे
पेपर - XI
शाकुन्तलम्

एकूण गुण ५०

(बाह्यमूल्यांकन ४० व अंतर्गत मूल्यांकन १० गुण)

अभिज्ञानशाकुन्तलम् - कालिदास अंक १ ते ४

४०

संदर्भ ग्रंथ

१. सं.निरुपण विद्यालंकार
अभिज्ञानशाकुन्तलम्
साहित्य भांडार, मेरठ.
२. सुबोध पंत
अभिज्ञानशाकुन्तलम्
मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली.
३. धुरन्धर पाण्डेय
अभिज्ञानशाकुन्तलम्
न्यू भारतीय बुक कार्पोरेशन, दिल्ली.
४. डॉ. गंगासागर राय
अभिज्ञानशाकुन्तलम्
चौखम्बा संस्कृत साहित्य वाराणसी.

कला तृतीय वर्ष
सत्र सहावे
पेपर - XII
उपनिषद् व वैदिक इतिहास

एकूण गुण ५०

(बाह्यमूल्यांकन ४० व अंतर्गत मूल्यांकन १० गुण)

- अ) १) केनोपनिषद् : (सम्पूर्णम्) गुण २४
२) हरिश्चन्द्रोपाख्यानम् : ऐतरेयब्राह्मणान्तर्गत (खण्ड १, २, ३)
३) छान्दोग्योपनिषद् : आरूणी श्वेतकेतु संवाद
(६.१, ६.२, ६.११, ६.१२, ६.१३)
४) बृहदारण्यकोपनिषद् : याज्ञवल्क्य — मैत्रेयी संवाद (४.५.१—२५)

- ब) १) संहिता, २) वेदांग, ३) ब्राह्मण, गुण १६
३) आरण्यक, ४) उपनिषद्

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) संपादित उपनिषद् अंक
कल्याण, गीताप्रेस, गोरखपुर.
- २) डॉ. उमाशंकर शर्मा केनोपनिषद्
चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी.
- ३) राय बहादुर छान्दोग्योपनिषद्
चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी.

- ४) डॉ. राजकुमार उपाध्याय हरिचन्द्रोपाख्यानम्
चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी.
- ५) डॉ. रवीन्द्र मुळे वेद दर्शन
श्री संत ज्ञानेश्वर वेदविद्या प्रतिष्ठान,
औरंगाबाद
- ६) श्री. भा. वर्णेकर भारतीय साहित्याचा इतिहास
महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ,
नागपूर.
- ७) ग.श.मुसळगांवकर वैदिक साहित्य का इतिहास
चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी.
- ८) सिंधु डांगे भारतीय साहित्याचा इतिहास
महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ,
नागपूर.
- ९) वि.वा. करंबळेकर संस्कृत साहित्याचा सोपपत्तिक इतिहास
शारदा प्रकाशन, नागपूर.

कला तृतीय वर्ष
सत्र सहावे
पेपर - XIII
भाषाशास्त्र

एकूण गुण ५०

(बाह्यमूल्यांकन ४० व अंतर्गत मूल्यांकन १० गुण)

- १) भाषाविज्ञान ४०
- अ) भाषा विज्ञान
- i. भाषाविज्ञानाची परिभाषा
 - ii. भाषाविज्ञानाची उपयोगिता व महत्त्व
- ब) भाषा
- i. भाषेची परिभाषा
 - ii. भाषेचे विविधरूप
 - iii. भाषा परिवर्तन
 - iv. भाषेची उत्पत्ति
- क) भाषांचे वर्गीकरण
- i. वर्गीकरण : प्रयोजन व आधार
 - ii. आकृतिमूलक वर्गीकरण
 - iii. पारिवारिक वर्गीकरण
 - iv. भारोपीय भाषापरिवार
 - v. प्राचीन भारतीय आर्यभाषा
- ड) वाक्य, ध्वनिविज्ञान
- i. वाक्यविचार
 - ii. ध्वनिविज्ञान
 - iii. अर्थविचार

संदर्भ ग्रंथ

१. राजकिशोरसिंह संस्कृतभाषाविज्ञान
विनोद पुस्तक मंदीर, आगरा.
२. डॉ.नरेश मिश्र भाषा और विज्ञान
निर्मल पब्लिकेशन, दिल्ली.
३. प्र.न.जोशी सुबोध भाषाशास्त्र
स्नेहवर्धन प्रब्लिशिंग हाऊस, पुणे.
४. डी.डी.शर्मा संस्कृतभाषा का इतिहास
चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी.
५. आचार्य सीताराम चतुर्वेदी वाग्विज्ञान (भाषाशास्त्र)
चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी.
६. अनु.डॉ.विश्वनाथप्रसाद भाषा
मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली.
७. अनु.उदय नारायण तिवारी भाषाविज्ञान
मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली.

कला तृतीय वर्ष
सत्र सहावे
पेपर - XIV
स्फुटकाव्य व व्याकरण

एकूण गुण ५०

(बाह्यमूल्यांकन ४० व अंतर्गत मूल्यांकन १० गुण)

- १) मुक्तक काव्य २४
- i) भामिनीविलास (श्लोक १ ते ५०)
- ii) वैराग्यशतकम् (श्लोक १ ते ५०)

- २) व्याकरण १६
- i) समासप्रकरणम्
- ii) कर्तरि-कर्मणि प्रयोग

संदर्भ ग्रंथ

१. राधेश्याम मिश्र भामिनीविलास
चौखम्बा संस्कृत सीरिज, वाराणसी.
२. सुरेन्द्रदेव शास्त्री लघुसिद्धान्त कौमुदी
चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी.
३. प्रा.म.दा.साठे लघुसिद्धांत कौमुदी
डॉ.श्री.ल.आठलेकर संस्कृत विद्या परिसंस्था, पुणे-३०.